

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Методологія наукової діяльності»
обов'язкових компонент
освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти
081 Право (правозастосування)

Суми 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою
Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023р. № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023р. № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-економічних дисциплін Протокол
від 29.08.2023р. № 2

Розробник:

завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
кандидат економічних наук, доцент Лук'янихіна О.А.

Рецензенти:

1. Професор кафедри міжнародних економічних відносин ННІ бізнес-технологій "УАБС" СумДУ, доктор економічних наук, професор Таранюк Л.М.
2. Професор кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор історичних наук, професор Осадчий Ю.Г.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3	_____08 Право_____	Навчальний курс <u>перший</u>
Загальна кількість годин – 90	_____081 Право_____;	Семестр _____другий_____
Кількість тем – 5	<u>другий (магістерський)</u> <u>рівень вищої освіти</u>	Види контролю: <u>залік</u>
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання
Лекції – <u>10</u> ;		Лекції – <u>6</u> ;
Семінарські заняття – <u>20</u> ;		Семінарські заняття – <u>8</u> ;
Самостійна робота – <u>60</u> ;		Самостійна робота – <u>76</u> ;
Індивідуальні завдання: Реферати (тощо) – немає		Індивідуальні завдання: Реферати (тощо) – немає

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Методологія наукової діяльності» – формування у здобувачів вищої освіти системи знань про загальні закономірності розвитку науки і її роль як соціального інституту, про загальні принципи, форми і методи проведення наукових досліджень.

Завдання дисципліни «Методологія наукової діяльності»:

- систематизація знань здобувачів вищої освіти та вмій у сфері наукової діяльності;
- забезпечення розуміння здобувачами вищої освіти сутності наукової діяльності, її особливостей на сучасному етапі розвитку української і світової науки, актуальних напрямків досліджень і проблем практичного втілення їх результатів;
- розширення знань студентів щодо методів науково-пізнавальної діяльності;
- формування і розвиток практичних навичок щодо проведення індивідуальних наукових досліджень, шляхом послідовної реалізації етапів цього процесу;
- удосконалення навичок комунікації в процесі наукової діяльності шляхом підготовки письмових наукових повідомлень.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення дисципліни «Методологія наукової діяльності» пов'язано з попереднім засвоєнням знань з дисциплін «Вступ до правових досліджень», «Філософія» та «Логіка» на першому (бакалаврському) рівні. На другому (магістерському) рівні безпосередній зв'язок спостерігається із дисциплінами «Методологія права», «Філософія права».

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- предмет, завдання і функції науки, її структурні елементи;
- зміст наукової діяльності, її практичне значення і роль науки як соціального інституту;
- сучасні проблеми наукових досліджень в Україні загалом і зокрема правових науках;
- етапи проведення наукового дослідження;
- принципи, форми та методи наукових досліджень;
- методiku наукової діяльності, методи її активізації і підвищення ефективності;
- основні види наукових повідомлень, їх особливості та структуру;
- основні види і функції наукових публікацій;
- види джерел інформації та їх використання при проведенні науково-дослідницької роботи;
- сучасні вимоги до підготовки і оформлення наукових публікацій;
- широко застосовувані науковцями наукометричні бази, їх значення та функції;
- етичні норми науки та принципи доброчесності у науковій діяльності.

вміти:

- виявляти актуальні наукові проблеми, що мають правовий або міждисциплінарний характер, критично їх осмислювати з точки зору перспективи дослідження і знаходити механізми правового регулювання виявлених проблем;
- проводити пошук, обробку й аналіз інформації відповідно до цілей дослідження, використовуючи сучасні інструменти та інформаційні ресурси;
- правильно визначати цілі і завдання, об'єкт і предмет наукового дослідження;
- відповідно до визначеної мети та завдань дослідження доцільно добирати й ефективно застосовувати сучасні методи наукової діяльності на різних етапах її здійснення;
- підготувати наукове повідомлення (наукову статтю/тези доповіді/ виступ на наукову конференцію/семінар/вебінар/круглий стіл) за правовою тематикою або такою, що має міждисциплінарний характер;
- виступити публічно із повідомленням, донести інформацію з відповідним аргументуванням, враховуючи специфіку аудиторії (фахівців та нефахівців з права).

Програмні компетентності МНД (ОК.03) 081 Право (ОПП 2020р.)

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.
Загальні компетентності (КЗ)	ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу. ЗК-2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні. ЗК-3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК-6 Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК-7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК-8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – СК	СК-9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності. СК-13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Наука й наукові дослідження у сучасному світі.

Поняття науки, наукового пізнання, дослідження, наукової діяльності. Предмет, завдання і функції науки. Роль науки як соціального інституту. Основні принципи науки та наукового пізнання. Структурні елементи науки: поняття, категорії, принципи, постулати, правила.

Галузева структура сучасної науки. Класифікація наук.

Наука як діяльність (характеристика, регулювання, суб'єкти). Актуальність і відмінні риси сучасного етапу наукової діяльності. Сучасні проблеми наукових досліджень в Україні.

Етичні норми науки. Поняття плагіату. Добросовісність і відповідальність науковця за результати своєї діяльності.

Характеристика особистості ученого і його роль у розвитку знання.

Система підготовки та використання наукових кадрів в Україні.

Тема 2. Основи методології наукової діяльності. Методи наукових досліджень.

Поняття методології наукової діяльності. Функції методології. Наукова теорія. Концепція. Науковий факт. Доказ. Спростування. Поняття наукового методу та його основні риси. Система методів дослідження.

Загальні (загальнофілософські) методи. Загальнонаукові методи наукового дослідження.

Конкретно-наукові методи пізнання у галузі права (правовий експеримент, порівняльно-правовий метод тощо).

Пізнавальні прийоми і форми наукових досліджень: фундаментальні, пошукові, прикладні.

Методи теоретичного пізнання і їх результати. Методи емпіричного пізнання і його результати. Взаємозв'язок теорії та практики.

Характеристика методів пізнання: спостереження, вивчення літературних джерел, метод аналізу документів, опитування, індукція, дедукція, аналіз, синтез, порівняння, класифікації, експеримент, статистичне прогнозування, екстраполяція, інтерполяція, експертні оцінки, прогнозування, моделювання.

Тема 3. Технологія та організація наукового дослідження.

Структура та основні різновиди наукового дослідження.

Основні етапи наукового дослідження. Проблематика наукових досліджень. Постановка наукової проблеми та формулювання гіпотези.

Розробка програми дослідницької роботи. Визначення об'єкту, предмету, мети і завдань дослідження. Процедури пошуку істини. Вивчення і узагальнення досвіду рішення проблеми: накопичення, вивчення та аналіз необхідної наукової інформації. Відпрацювання гіпотези рішення наукової проблеми. Вибір методів дослідження. Проведення, обробка, аналіз та опис результатів експериментального дослідження. Теоретичні і практичні висновки та пропозиції. Документальне оформлення результатів. Практичне використання результатів наукової діяльності.

Тема 4. Інформаційна база наукового дослідження.

Загальна характеристика інформації. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень.

Види джерел інформації та їх використання при проведенні науково-дослідницької роботи. Пошук необхідної наукової інформації при проведенні наукового дослідження. Порядок обробки та групування інформації. Вимоги до оформлення списку використаних джерел інформації.

Інтернет-простір та інтернет-ресурси науки.

Система накопичення і зберігання наукової інформації в Україні.

Наукометричні бази, їх значення та функції.

Принципи доброчесності у науковій діяльності. Проблема плагіату у наукових дослідженнях. Програмні ресурси перевірки наукових розробок на унікальність (Unichес).

Тема 5. Оприлюднення та апробація результатів наукових досліджень як процес комунікації з науковою спільнотою.

Наукова публікація: поняття, функції, основні види. Форми відображення результатів наукового дослідження: доповіді, тези, статті, монографії.

Реферат, його види. Тези як засіб попереднього інформування. Наукова стаття, її мета і типова структура, вимоги. Монографія, її мета і типова структура. Дисертаційне дослідження, його публічність та оприлюднення: вимоги, оприлюднення, автореферат, опонування, захист.

Виступ, доповідь, інформаційне повідомлення на семінарах, наукових, науково-практичних конференціях онлайн та особисто. Інструменти для проведення відео конференцій.

Визначення обсягу наукової праці.

Основні вимоги до публікації результатів наукового дослідження.

Система оприлюднення результатів наукових досліджень в Україні і світі.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема № 1. Наука й наукові дослідження у сучасному світі	10	2	2		-	6	залік
Тема № 2. Основи методології наукової діяльності. Методи наукових досліджень	18	2	4		-	12	
Тема № 3. Технологія та організація наукового дослідження	20	2	4		-	14	
Тема № 4. Інформаційна база наукового дослідження	20	2	4		-	14	
Тема № 5. Оприлюднення та апробація результатів наукових досліджень як процес комунікації з науковою спільнотою	22	2	6		-	14	
Всього за семестр №2:	90	10	20	-	-	60	

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема № 1. Наука й наукові дослідження у сучасному світі	12	2		-	-	10	
Тема № 2. Основи методології наукової діяльності. Методи наукових досліджень	18	-	2	-	-	16	
Тема № 3. Технологія та організація наукового дослідження	22	2	2	-	-	18	
Тема № 4. Інформаційна база наукового дослідження	18	-	2	-	-	16	
Тема № 5. Оприлюднення та апробація результатів наукових досліджень як процес комунікації з науковою спільнотою	20	2	2	-	-	16	
Всього за семестр №2:	90	6	8	-	-	76	залік

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1. Наука й наукові дослідження у сучасному світі		
1	1. Сучасні проблеми наукових досліджень в Україні. 2. Міжнародний досвід наукової діяльності в країнах світу. 3. Система підготовки та використання наукових кадрів в Україні.	O1-O5, O9, С.274-285 І 10. Д6, Д7
2	Ознайомтесь з Кодексом наукової етики. Які основні засади проведення досліджень закріплено в ньому?	O8, O9, С.346-353 Д 2, С.173-179

Тема № 2. Основи методології наукової діяльності. Методи наукових досліджень		
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Парадигми та їх роль у пізнанні 2. Методи емпіричного пізнання і його результати (фактичні дані, емпіричні закономірності). 3. Методи теоретичного пізнання і їх результати (теорії, теоретичні гіпотези та ін.). 4. Системний підхід у дослідженнях. 5. Передумови міждисциплінарних досліджень. Міграція методів між галузями наук. 	<p>Д 11, С.35-36 Д9, С. 39-67 Д9, С. 107-163 Д13, С.54-80</p> <p>Д5, С.48-50 Д11, С.120-207</p>
Тема № 3. Технологія та організація наукового дослідження.		
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Роль фундаментальних наукових досліджень для розвитку суспільства та економіки. 2. Наукова організація праці дослідника. 3. Програма наукового дослідження та її побудова 	<p>Д 2, С.165-172 Д9, С. 166-175 Д 11, С.82-120</p>
2	<p>Виконання власного наукового дослідження за визначеною тематикою</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Актуальність 2. Мета, завдання, предмет, об'єкт. 3. Практична значущість власного дослідження 4. Новизна власного дослідження 5. Методи та методика власного дослідження 6. Очікуваний результат 	<p>Д 11, С.82-120 Д2, С.43-58 Д13, С.54-80</p>
Тема № 4. Інформаційна база наукового дослідження.		
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. УкрІНТЕІ – система збирання та накопичення інформації в Україні. 2. Методи обробки інформації в цілях дослідження. 3. Інтернет-ресурси науки. 4. Плагіат. Його види та ознаки. 5. Бібліографічний пошук інформації з суспільних наук. 6. Пошук бібліографічної інформації в каталогах і картотеках. 7. Електронні засоби пошуку інформації. 	<p>І 9, І10, Д13, С.158-173 Д9, С. 83-107 Д11, С.229-231 Д11, С.265-269 Д8, С.175-181</p>
2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проведення аналізу опрацювання теми дослідження іншими науковцями, визначення рівня опрацювання теми. 2. Складання бібліографічного опису наукових джерел відповідно до теми дослідження. Складання цитатника. 	<p>Д9, С. 307-310 Д2, С.118-137 Д14, С.158-173 О9, С.353-361</p>
Тема № 5. Оприлюднення та апробація результатів наукових досліджень як процес комунікації з науковою спільнотою		
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Форми комунікацій науковців з науковою спільнотою. 2. Реферат, його види. Тези як засіб попереднього інформування. 3. Наукова стаття, її мета і типова структура. 4. Монографія, її мета і типова структура. 5. Дисертаційне дослідження, його види. 	<p>Д 11, С.250. Д3, С.288-305 Д1 Д13, С.263-292 Д2, С.180-182 О10, С.244-262</p>
2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка тез доповідей на наукову конференцію. 2. Підготовка проекту наукової статті. 3. Підготовка доповіді та електронної презентації на наукову конференцію, семінар засобами Power Point. 	<p>О6-О11, Д1-Д3, Д8-Д15 Д2, С.180-182 Д13, С.263-292 О10, С.250-260</p>

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Організаційно-правові аспекти регулювання наукової діяльності в Україні.
2. Розвиток науки: ретроспектива, сучасність та перспектива.
3. Класифікаційна проблема в сучасній науці. Принципи класифікацій.
4. Сучасні напрямки розвитку правової науки.
5. Роль інформації в наукових дослідженнях.
6. Теорія інформаційного суспільства.
7. Наукові школи: формування та роль в суспільстві.
8. Проблеми та тенденції розвитку сучасної науки.
9. Наукове пізнання як вид духовної діяльності та спосіб теоретичного освоєння дійсності.
10. Етика та доброчесність в науці.
11. Система методів сучасної науки.
12. Міждисциплінарний характер сучасних досліджень. Міграція методів дослідження.
13. Методи емпіричних досліджень.
14. Методи теоретичних досліджень.
15. Організація і проведення соціологічних досліджень.
16. Математичні методи обробки інформації для цілей дослідження.
17. Технології наукової творчості.
18. Методологія науки: історичний аспект.
19. Ефективність науково-дослідної діяльності.
20. Управління науковим колективом: особливості, методи.
21. Роль науки як фактора розвитку економіки країни.
22. Науковий потенціал України.
23. Інноваційна основа економічної безпеки держави.
24. Пріоритети організацій та дослідників у праві власності на результати наукової діяльності.
25. Право власності на результати наукової діяльності: особливості реалізації в Україні.
26. Інформаційне забезпечення наукового дослідження.
27. Підготовка презентації: вимоги, підходи, інструменти.
28. Порядок підготовки та захисту дисертації.

5.1.2. Теми курсових робіт – не передбачені навчальним планом

5.1.3. Теми наукових робіт

1. Напрямки ефективної мотивації персоналу організації (на прикладі правоохоронних органів).
2. Особливості підготовки фахівців для правоохоронних органів.
3. Правоохоронні органи на захисті інтересів суспільства і держави.
4. Роль правоохоронних органів під час пандемії COVID-19

5. Впровадження європейських стандартів у діяльність правоохоронних органів.
6. Забезпечення особистої безпеки працівника Національної поліції в умовах епідемії COVID-19.
7. Сучасні тенденції розвитку ринку юридичних послуг в умовах епідемії COVID-19.
8. Сучасні проблеми розвитку великого та малого бізнесу в Україні умовах епідемії COVID-19.
9. Механізми забезпечення добросовісної конкуренції в Україні.
10. Організаційно-правовий механізм запобігання недобросовісній конкуренції в Україні.
11. Порівняльна реклама і її застосування у конкурентній боротьбі.
12. Товарний знак: особливості використання в Україні.
13. Економіко-правові аспекти управління корпоративною власністю.
14. Правові аспекти захисту інформації в Україні.
15. Економіко-правові наслідки приватизації в Україні.
16. Організаційно-правові механізми запобігання рейдерству в Україні.
17. Методи протидії ухиленню від сплати податків.
18. Стан та перспективи розвитку ринку землі в Україні.
19. Організаційно-правові інструменти зниження травматизму на виробництві.
20. Удосконалення організаційно-правового механізму запобігання надзвичайним ситуаціям та усунення їх наслідків в Україні.
21. Організаційно-правовий механізм забезпечення екологічної безпеки України.
22. Теоретичні основи запобігання поширенню кіберзлочинності в Україні.
23. Сучасний розвиток методів протидії кіберзлочинам.
24. Імплементация норм європейського та світового законодавства до України: проблеми і перспективи.
25. Економіко-правові особливості розвитку ринку органічних продуктів в Україні.
26. Міжнародний досвід боротьби з корупцією.
27. Сучасний стан та перспективи діяльності недержавних пенсійних фондів.
28. Стратегія модернізації системи надання медичних послуг в Україні: стан та перспективи.
29. Світовий досвід боротьби з економічними злочинами.

6. Методи навчання

Аудиторні заняття проводяться у формі лекцій, семінарів і консультацій; самостійна робота – у формі підготовки конспектів, підготовка до семінарських занять; підготовка тематичних повідомлень; студентських наукових робіт, статей, тез доповідей, виступів на семінари та наукові конференції. В ході лекцій і семінарських занять для активізації навчального процесу і наближення знань та навиків слухачів до сучасної практики наукової діяльності при викладанні або обговоренні складних питань застосовуються елементи методу

проблемного навчання.

Індивідуальна робота передбачає виконання наукових робіт у вигляді рефератів, статей, підготовка електронної презентації засобами Power Point

Методика вивчення навчальної дисципліни в цілому передбачає впровадження педагогіки співробітництва, комунікативної культури.

Методика викладання також передбачає оптимальне співвідношення теоретичного і практичного навчання, що дозволяє отримати у встановлені терміни студентами глибоких теоретичних знань, практичних навичок і вмінь з даної дисципліни. Забезпечується впровадження у освітній процес найновіших досягнень юридичної та економічної науки, передового педагогічного досвіду.

Для цього використовується повний комплекс основних методів навчання: словесний, наочний і практичний. З метою інтенсифікації процесу навчання, вдосконалення контролю за засвоєнням матеріалу курсу використовуються як традиційні методи викладання (від простого до складного, індукції і дедукції, повторення, звернення, послідовність, взаємозв'язок, методу аналогій, прийому переліку, форм запитань-відповідей) так і впроваджуються, програмоване навчання та програмований контроль знань, ділові ігри, контрольні завдання, моделювання ситуацій тощо. Удосконалення методики передбачає широке використання технічних засобів і активних форм навчання (лекцій-дискусій, ділових ігор, тестів різного рівня складності). На семінарах, які проходять у комп'ютерному класі або з використанням власних мобільних пристроїв (тема 3-5) із доступом до Інтернету здобувачі вищої освіти розширюють, поглиблюють і зміцнюють набуті на лекціях і під час самостійної роботи знання, накопичують у пам'яті нові факти, положення, вчать критично аналізувати документи і матеріали, набувають навиків публічних виступів, ведення полеміки, обстоювання власних поглядів, виробляють уміння користуватися науковою термінологією і поняттями.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль - залік

1. Поняття науки. Предмет, завдання і функції науки.
2. Наука як діяльність (характеристика, регулювання, суб'єкти).
3. Структурні елементи науки: поняття, категорії, принципи, постулати, правила.
4. Основні принципи науки та наукового пізнання.
5. Актуальність і відмінні риси сучасного етапу наукової діяльності.
6. Сучасні проблеми наукових досліджень в Україні.
7. Галузева структура сучасної науки. Класифікація наук.
8. Роль науки як соціального інституту.
9. Система підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні.
10. Характеристика особистості ученого і його роль у розвитку знання.
11. Етичні норми науки. Відповідальність науковця за результати своєї діяльності.

- 12.Поняття методології наукових досліджень. Функції методології.
- 13.Поняття наукового методу. Система методів дослідження.
- 14.Методи теоретичного пізнання і їх результати.
- 15.Методи емпіричного пізнання і його результати.
- 16.Характеристика методів пізнання: опитування, спостереження, експеримент.
- 17.Характеристика методів пізнання: вивчення літературних джерел, метод аналізу документів.
- 18.Характеристика методів пізнання: індукція, дедукція.
- 19.Характеристика методів пізнання: аналіз, синтез.
- 20.Характеристика методів пізнання: порівняння, класифікація.
- 21.Характеристика методів пізнання: статистичне прогнозування, екстраполяція, інтерполяція.
- 22.Характеристика методів пізнання: експертні оцінки, прогнозування, моделювання.
- 23.Форми наукових досліджень.
- 24.Фундаментальна форма наукових досліджень.
- 25.Пошукова форма наукових досліджень.
- 26.Прикладна форма наукових досліджень.
- 27.Наукова ідея як спроба нетрадиційного пояснення явищ.
- 28.Основні форми наукового пізнання (науковий факт, гіпотеза, закон, концепція, теорія).
29. Доказ (теза, аргумент, форма (демонстрація) як процес встановлення істинності твердження.
- 30.Спростування як засіб розвитку наукового пізнання.
- 31.Етапи наукової діяльності.
- 32.Розробка програми дослідницької роботи.
- 33.Постановка наукової проблеми.
- 34.Гіпотеза. Формулювання гіпотези та її перевірка.
- 35.Визначення об'єкту, предмету, цілі і завдань дослідження.
- 36.Вивчення і узагальнення наукового досвіду рішення проблеми.
- 37.Вибір методів дослідження.
- 38.Теоретичні і практичні висновки та пропозиції.
- 39.Документальне оформлення результатів наукового дослідження.
- 40.Практичне використання результатів наукової діяльності.
- 41.Інформація. Наукова інформація і її роль у наукових дослідженнях.
- 42.Види джерел інформації та їх використання при проведенні науково-дослідницької роботи.
- 43.Поняття плагіату. Академічний плагіат. Регулювання в Україні.
- 44.Наукометричні бази: функції, значення, приклади.
- 45.Форми відображення результатів наукового дослідження
- 46.Наукова стаття, її мета і типова структура, вимоги.
47. Етапи роботи над науковою статтею.
48. Методика проведення дисертаційного дослідження. Структура дисертації

49. Етапи дисертаційного дослідження.
50. Дисертаційне дослідження, його публічність та оприлюднення: вимоги, оприлюднення, автореферат, опонування, захист.
51. Монографія, її мета і типова структура.
52. Реферат, його види.
53. Тези як засіб попереднього інформування.
54. Право власності на результати наукової діяльності.
55. Пріоритети організацій та дослідників у праві власності на результати наукової діяльності.
56. Визначення обсягу наукової праці.
57. Основні вимоги до публікації результатів наукового дослідження.
58. Система оприлюднення результатів наукових досліджень в Україні і світі.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання: залік; тести; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; завдання на реальних об'єктах тощо; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських занять;
- якості виконання самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів в університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські); самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання

(«відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{навчальної дисципліни} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Загальна кількість балів (перед} \\ \text{підсумковим контролем)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Кількість балів за} \\ \text{підсумковим контролем} \end{array}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівника.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів,

набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр} : 2$$

У цьому розділі також повинні бути розроблені чіткі критерії оцінювання здобувачів вищої освіти під час поточного контролю (*робота на семінарських заняттях, самостійна робота, виконання індивідуальних творчих завдань*) та підсумкового контролю. Кафедра визначає вимоги до здобувачів стосовно засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної роботи. Наприклад:

Робота під час навчальних занять	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 3 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, підготувати статтю, тези доповіді на наукову конференцію, зробити електронну презентацію.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

8. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
			Оцінка	Пояснення
12	97 – 100	Відмінно ("зараховано")	А	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
11	94 – 96			
10	90 – 93			
9	85 – 89	Добре ("зараховано")	В	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
8	80 – 84			
7	75 – 79		С	„Добре” – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
6	70 – 74	Задовільно ("зараховано")	D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, містять помилки , робота з трьома значними помилками.
5	65 – 69			

4	60 – 64		E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
3	40 – 59	Незадовільно („не зараховано”)	FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
2	21 – 40			
1	1 – 34		F	„ Безумовно незадовільно ” – теоретичний зміст курсу не освоєно , потрібні практичні навички роботи не сформовані , усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: закон України від 26.11.2015р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016, № 3, ст.25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
2. Про вищу освіту: закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Про інформацію: закон України від 02.10.1992р. №2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48, стаття 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
4. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року за № 3792-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13, ст.64 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
5. Про Національний фонд досліджень України : постанова Кабінету Міністрів України від 4 липня 2018 р. № 528 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528-2018-%D0%BF#n216>
6. Зацерковний В. І. Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч.посіб. Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2017. 236с. URL: https://isp.kiev.ua/images/Page_Image/Library/Methodology_Zatserkovny_Tishayev_Demidov.pdf .
7. Кодекс наукової етики (Проект). *Наука та наукознавство*. 2005. № 3. С. 31-37. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/49520>

8. Байлов А.В., Литвин О.М., Чумак В.В. Науково-дослідницька діяльність студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів та докторантів: довідник молодого вченого / за заг. ред. О.М.Головка. Харків: ХНУВС : Тім Пабліш Груп, 2016. 363 с.
9. Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків : Право, 2017. 446 с. URL: https://dut.edu.ua/uploads/1_2032_60626625.pdf

Допоміжна

1. Дегтярьова І.О. Академічна доброчесність у контексті розвитку Європейського дослідницького простору з перспективи стейкхолдерів. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ. 2017. С. 128-140.
2. Каламбет С.В., Іванов Ю.В., Півняк Ю.В. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с. URI: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2017/10/3-1.pdf>
3. Кислий В.М. Організація наукових досліджень : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2011. 224с.
4. Лук'янихіна О.А. Організація роботи в науковому колективі [Розділ підр.] / Менеджмент для магістрів: підручник / [А.Ю.Жулавський, В.М. Кислий та ін.] / За заг. ред. О.Ф.Балацького, О.М.Теліженка. Суми: Університетська книга, 2011. Т. 1. 662с., С. 384- 394.
5. Корецький А.І. Пріоритети інноваційного розвитку економіки України: наукометричний аспект : монографія. К.: ТОВ "ДКС Центр", 2017. 160 с.
6. Методологія дисертаційного дослідження. Мовні особливості наукового стилю: навч. посіб. / [упоряд. Чорний І. В., Перцева В. А., Голопич І. М.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Фак. №2, Каф. українознавства. Харків: ХНУВС, 2019. 272 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6485>
7. Нагорна Н. Е., Гуца П. А. Академічна доброчесність як основа розвитку сучасної науки. URL: https://www.researchgate.net/publication/341509955_Akademichna_dobrocesnist_ak_osnova_rozvitku_sucasnoi_nauki
8. Науково-технічна діяльність: системи і механізми державного управління, показники міжнародних порівнянь, результативність досліджень і розробок : монографія / Ямчук А.В., Писаренко Т.В., Куранда Т.К. та ін.. / За ред. Т.В.Писаренко. К. : УкрІНТЕІ, 2015. 238 с. URL: <http://www.uinteі.kiev.ua/images/files/monografii/2015-5.pdf>
9. Семенюк Е. Філософія сучасної науки і техніки. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 306 с. URI: <https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/Melnyk60h84-2016-ilovepdf-compressed.pdf>
10. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. Рівне: НУВГП, 2016. 151с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/3946>

11. Vdovichenko , O., Vidomenko , O., Tkachuk, S., Zhuzhukina , N., & Lukianychina , O. (2022). The use of information in the world economy: globalization trends. *Futurity Economics&Law*, 2(4), 4–11. <https://doi.org/10.57125/FEL.2022.12.25.01>
12. Лук'янихін В.О., Лук'янихіна О. А., Вовченко В.Р. Науково-методичні підходи до формування й оцінки роботи команд у науково-освітніх проєктах. *Вісник Сумського державного університету. Економіка і менеджмент*. 2019. № 1. С. 142-151. DOI: 10.21272/ 1817-9215.2019.1-19. URI: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76975>
13. Лук'янихіна О. А., Розанова О.М. Інформаційне суспільство як сучасний етап розвитку людства – виклики та можливості. *25 років становлення Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ: славетна історія та горизонти майбутнього : Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (21-22 лютого 2020 року, м. Суми) / Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. Суми: Видавничий дім «Ельдорадо», 2020. С. 385-387. URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6710>*
14. Лук'янихіна О. А. Соціальна відповідальність в освіті. *Актуальні проблеми правової науки і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції : Збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 21-22 травня 2016 року). Суми: Видавничий дім «Ельдорадо», 2016. С. 286-287 URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8231>*

Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України. [сайт]. URL: <http://www.president.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України. [сайт]. URL: <http://www.rada.kiev.ua>.
3. Кабінет Міністрів України. [сайт]. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки України. [сайт]. URL: <http://www.mon.gov.ua, www.osvita.ua>
5. Державна служба статистики України. [сайт]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Інтернаука; видавничий дім. [сайт]. URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/poleznaya-informatsiya/doi/>
7. Ліга: закон. [сайт]. URL: <https://ligazakon.net/>
8. Національна парламентська бібліотека України. [сайт]. URL: <http://www.nplu.org/>
9. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. [сайт]. URL: <http://www.nbu.gov.ua>
10. ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ). [сайт]. URL: <http://www.uintei.kiev.ua>
11. ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.Доброва НАН України». [сайт]. URL: <https://stepscenter.org.ua/>
12. Open Science in Ukraine. URL: <https://openscience.in.ua/ua-journals>